

hírek · közlemények

A KUTATÓ ÉS TERVEZŐ INTÉZETI TUDOMÁNYOS TÁJÉKOZTATÁS VIZSGÁLATÁNAK MÓDSZERTANA

A vizsgálat célja: meghatározni a tudományos kutatóintézetek és gépszerkesztő irodák munkatársainak tájékoztatási munkaráfordításait; megállapítani a tudományos tájékoztatás szervezeti hibáit egy-egy tárca keretében és az egyes intézetekben /vállalatoknál/; minőségi értékelést adni a tájékoztatás módszereiről és eszközeiről, egyebek között értékelni a tájékoztató kiadványokat. Nagy súlyt helyeztek a tájékoztatási anyagokat felhasználók véleményeire.

Kilenc vállalatot jelöltek ki a vizsgálatokra. Ezek között voltak nagyvállalatok és viszonylag kisebbek, kialakult hagyományokkal rendelkező régi vállalatok és nemrég alapított szervezetek, bonvolut készülőkcsoportokat tervező vállalatok és tömeggyártással foglalkozó vállalatok. Komplex brigádok végeztek felmérést és adatgyűjtést ezekben a szervezetekben. A komplex brigádokban ott voltak a Mészaki-Gazdaságossági Kutatási Munkák Tudományos Kutató Intézetének /NIITEIR/ munkatársai, továbbá a tárca egyéb tudományos kutatóintézetének és gépszerkesztő irodáinak képviselői - kutatási témafelelősök, kutatómérnökök, gépszerkesztők. A felmérésben több mint 80 ember vett részt.

a felmérés programja a következőket tartalmazta:

a/ a feldolgozók kérdőíveket töltenek ki. Kivánatosnak tartották, hogy ez a brigádtaggal folytatott eszmecsere során történjék /összesen 250 kérdőívet töltöttek ki/;

b/ megismerkedés bizonyos tudományos kutatási és gépszerkesztési munkával /kész munkákkal/ annak megállapítására, hogy a tájékoztatási anyagok felhasználása illetve fel nem használása eredményeként mennyi volt a megtakarítás illetve a veszteség a szóban forgó kutatás vagy tervezés során;

c/ a vizsgált szervezetekben működő tájékoztatási osztályok tevékenységének ellenőrzése.

Az alábbiakban közöljük azokat az alapvető módszertani utasításokat, melyek munkájukban vezérelték a felmérő brigádokat.

A felmérési kérdőívre felvett alapvető kérdések

1. A tájékoztatási munkaráfordítás /kutatás, irodalmi források tanulmányozása, az elolvasott anyag értékelése; megismerkedés a készülékek prototípusaival; részvétel a konferenciák és tanácskozások munkájában; személyes kapcsolatok és kiszállások; tájékoztatási források készítése a saját munka eredményei alapján, ezen belül a jelentés jellegű műszaki dokumentációk elkészítése/ részaránya.

Hogyan változik az említett munkaidőrafordítások részaránya a kutatási és gépszerkesztési munkák kidolgozásának egyes szakaszaiban.

2. A kérdőívet kitöltő személy milyen kiadványokat használ leginkább és mi a véleménye ezekről a kiadványokról /csatolja ezek jegyzékét/.

3. A kérdőívet kitöltő személy véleménye szerint milyen a tájékoztatás három fő útjának - az írásos közleményeknek, a konferenciáknak és tanácskozásoknak, továbbá a személyes kapcsolatoknak viszonylagos hatékonysága?

4. A kérdőívet kitöltő személy tapasztalta-e már, hogy munkájában indokolatlanul kettősség van illetve olyan munkát kellett végeznie, amelyet már más is elvégzett. A kettősség okai.

5. Hogyan értékelhető a szervezet /vállalat v. intézet/ tájékoztató osztályának tevékenysége és milyen konkrét segítséget nyújt ez az osztály?

A kész tudományos kutatásokkal /és gépszerkesztési dokumentációkkal/ való megismerkedés terve

1. Megvizsgálják a kutatási vagy gépszerkesztési feladatot, a feladat indokolását, ellenőrzik, hogy milyen tájékoztatási anyagokat használtak fel. Külön kiemelik, hogy elemezték-e a tájékoztatási anyagokat és a felhasználás teljességének mértékét.

2. Ellenőrzik, hogy a kutatási vagy gépszerkesztési munka kezdetén általánosították-e a tájékoztatási anyagokat, megelőzte-e a kutatást vagy gépszerkesztést a tájékoztatási anyagok áttekintése.

3. Összeállítják a munka alapvető szakaszainak jegyzékét, megfogalmazzák az egyes szakaszok feladatait, az operatív naptári tervek alapján megállapítják az egyes szakaszokra vonatkozóan tervezett és tényleges munkaráfordításokat /illetve önköltséget/ és a végrehajtási határidőket. Ezeket az adatokat kívánatos elkülöníteni az egyes rész megoldások tekintetében, ha ezeknek a rész megoldásoknak önálló jelentőségük van, de nem jelentik az egész szakasz tartalmát.

4. Az okmányok /a tájékoztatási osztálynak küldött igénylések stb./ alapján, továbbá a kutatók és gépszerkesztők kikérdezése alap-

ján, hogy milyen tájékoztatási anyagokat használtak fel teljesen vagy részben a kutatás vagy gépszerkesztés minden egyes szakaszában.

5. Megállapítják, hogy melyek azok a tájékoztatási források, melyeket nem használtak fel az egyes szakaszokban /az egyes rész megoldások kidolgozásakor/, milyen lett volna ezeknek a szakaszoknak a munkaigényessége /a rész megoldások munkaigényessége/, ha maximálisan felhasználták volna más szervezetek tapasztalatait és hasonló kutatási és gépszerkesztési munkák eredményeit.

6. Megállapítják az egész kutatási vagy gépszerkesztési munka várható munkaráfordításait és a valószínű végrehajtási határidőket a tájékoztatás maximális felhasználásának körülményei között.

7. Megállapítják az előző tapasztalatok és más szervezetekben kidolgozott megoldások rossz felhasználásának okait /a tájékoztatási munka általános rendjének hibái, szervezeti hibák a tájékoztatásban, a szóban forgó intézetben vagy vállalatnál/.

8. Elemzik a kutatási zárójelentéseket és tervdokumentációkat. A kutatás vagy tervezés eredményeit /a megtervezett készülék paramétereit/ összehasonlítják a technika adott területén elért színtről készített tájékoztatási anyagokkal.

9. Kritikailag vizsgálják az egész kutatási zárójelentést vagy tervdokumentációt mint tájékoztatási forrást, továbbá a tervezés vagy kutatás eredményei alapján készített valamennyi információs forrást. Megállapítják, hogy az adott kutatási vagy tervezési munka /illetve rész megoldások/ során kapott eredmények más tudományos kutatási és kísérleti-gépszerkesztési munkákban való felhasználására /az adott szervezetben és más szervezetekben való felhasználására/ megteremtették-e az előfeltételeket.

A tájékoztató alosztály tevékenységének ellenőrzésekor tisztázandó alapvető kérdések

1. A tudományos kutatási, kísérleti-gépszerkesztési és technológiai munkákról készített tájékoztatások közvetítésének milyen módszereit és eszközeit használják a szóban forgó intézetben /a saját kiadványok valamennyi fajtája, részvétel más szervezetek kiadványainak szerkesztésében, a kutatási zárójelentések és gépszerkesztési tervdokumentációk ideiglenes és végleges használatra való átadása más vállalatoknak, részvétel a konferenciákon, értekezleteken stb./.

2. Milyen utakon érik el a más vállalatoknál szerzett tapasztalatok felhasználását /tájékoztatási források, ezek feldolgozásának és a felhasználókhöz való eljuttatásának módszerei/.

3. Mennyire hatékonyak a tájékoztatási anyagok cseréjének felhasznált eszközei /milyen mértékben van biztosítva a saját szervezet valamennyi eredményének teljes megvilágítása, küldenek-e tájékozta-

tást az összes érdekelt személyeknek és szervezeteknek, hozzáférhető-e az új tájékoztatói anyag, elvégzik-e az adatok általános értékelését a tájékoztatói anyag felhasználásának megkönnyítése végett stb./.

4. Hogyan tervezik a tájékoztatói munkát /a tájékoztató osztály és a tudományos-kutató alosztályok szerepe, az új tájékoztatói anyag elkészítésének munkafordításai stb. a tervezés formái és módszerei/.

/Naučno-Tehnicsezka Informacija, 1963 december/

A Leopoldville-i Mayumbe kórház igazgató főorvosa a Kongóban pusztító járványok elleni küzdelemben a filmek-nyújtotta felvilágosítást is fel akarja használni.- Malária és trópusi bélférgékkel foglalkozó filmekről kért felvilágosítást az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központban működő Műszaki-Tudományos Film Tájékoztató Központtól.- A Központ nyilvántartásai alapján 41 külföldi és 1 magyar filmről küldött az érdeklődőnek részletes tájékoztatót, a beszerzési, illetve kölcsönzési lehetőségek megjelölésével.

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ közli, hogy új rendszert léptetett életbe a budapesti székhelyű könyvtárak, vállalatok, kutató- és tervezőintézetek, valamint egyéb állami, szövetkezeti és társadalmi szervek /továbbiakban közületek/ részére történő könyvtárközi kölcsönzés terén. A változások nem érintik a vidéki közületeket, amelyek továbbra is levél, kitöltött és cégszerűen aláírt kérelem vagy szabványos átkérelőlap felhasználásával kölcsönözhetnek könyveket. A budapesti közületek részére a könyvtárközi kölcsönzés rendszere a következő:

1. A kölcsönzés mindenkor a kölcsönkérő szerv műszaki könyvtárán /szakkönyvtárán/ keresztül történik. Amennyiben a kölcsönkérő közület nem rendelkezik függetlenített szakkönyvtárossal, úgy a könyvtári teendőket ellátó személyt bizza meg az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központtól történő könyv- és folyóiratkölcsönzés lebonyolításával. Ez alól az általános szabály alól kivételt csupán azok a közületek jelenthetnek, amelyek éves kölcsönzési forgalma nem haladja meg a 3-4 esetet. Ezekben az esetekben a kölcsönzés továbbra is levélre, vagy - lehetőség szerint - cégszerűen aláírt és lebélyezett kérelepra történik.

2. A közület szakkönyvtárán keresztül történő kölcsönzés technikailag úgy bonyolódik le, hogy a közület szakkönyvtárosa, vagy szakkönyvtárának ezzel megbízott dolgozója az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ kölcsönzési szolgálatától ún. "közületi kölcsönzőjegyet" vált. A közületi kölcsönzőjegy kiadásához külön meghatalmazás csak abban az esetben kell, amennyiben a megbízott személy

nem főfoglalkozású könyvtáros. A közületi kölcsönzőjegy kiváltásának mindenkor személyesen kell történnie, kiállítása díjtalan. Nem főfoglalkozású könyvtáros esetében a vállalat vagy egyéb közület cégszerűen aláírt és lebélyegzett megbízásának bemutatását kérjük, amelynek szövege tartalmazza azt aényt, hogy a közület a beiratkozó személyt bizza meg az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központtól történő könyv- és folyóiratkölcsönzés lebonyolításával, valamint azt, hogy a megbízás visszavonásig érvényes.

3. A közületi kölcsönzőjegy kiadása után a közület részére történő könyv- és folyóiratkölcsönzés egyaránt a kölcsönzőjegy tulajdonosának nevére és a kölcsönzőjegy felhasználásával történik. Ennek megfelelően a kérelmekon is a kölcsönzéssel megbízott személy nevét és közületi kölcsönzőjegyének számát kell feltüntetni.

4. A közületi kölcsönzőjegyre történő könyvkölcsönzés esetében az egyébként használatos kérelmet kell kitölteni. A kölcsönzőjegy száma jelzi azt, hogy a kérő személy közület részére kölcsönöz. Vállalati aláírásra vagy bélyegzőre nincs szükség. A könyvtárközi kölcsönzés útján kérhető könyvek számát intézményesen nem korlátozzuk.

5. A közületi kölcsönzőjegyre történő folyóiratkölcsönzés céljaira a kölcsönzési szolgálatnál díjtalanul kapható, három szelvényből álló új folyóiratkérelmet kell használni. A kérelmet rovatai értelem szerűen töltendő ki, ügyelni kell azonban arra, hogy a középső szelvény hátoldalán a kölcsönzőjegy tulajdonosának aláírásával kell igazolni a kölcsönkérés tényét. A folyóiratkölcsönzés szabályai egyébként változatlanok, tehát a kölcsönzött /kizárólag külföldi/ folyóiratok kölcsönzőjegybe bejegyzett, 1 hetes kölcsönzési határidejét hosszabbítani nem áll módunkban.

6. Amennyiben a kölcsönzést az ezzel megbízott személy nem személyesen bonyolítja le, úgy kikölcsönzéskor és visszaadáskor egyaránt el kell küldenie kölcsönzőjegyét. Kikölcsönzéskor emellett az általa küldött személyt a kérelmekre irt, vagy külön meghatalmazással kell el látnia.

Rendszeresen küldött személy esetében a kölcsönzőjegy tulajdonosa visszavonásig érvényes meghatalmazást is kiállíthat, amit törzslapjában megőrzzük.

7. Ugyanazon vállalat vagy egyéb közület részére általában csak 1 közületi kölcsönzőjegyet állítunk ki. Ez alól kivételt képeznek a helyileg távolesó külön telephelyek, valamint néhány kivételesen nagy forgalmat lebonyolító vállalat. Mindazoknak a közületeknek, amelyek már kiváltották közületi kölcsönzőjegyüket, azután már kizárólag a vázolt rendszer szerint kölcsönzünk.

8. Javasoljuk a kölcsönzés vázolt rendszerének tisztázását a vállalatokon, intézményeken belül, mivel az esetleges elvesztésért vagy késedelemért kirott kártérítéseket, illetve késedelmi díjakat első fokon a közületi kölcsönzőjegy tulajdonosával, tehát a közületi kölcsönzéssel megbízott személlyel szemben érvényesítjük; azonban el képzeltető, hogy ezeket át kell háritani a ténylegesen felelős személyre.

□

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ állománya 1964. első félévében 6667 kötet könyvvel, kb. 3000 fősé folyóirattal, 16 760 darab fordítással és 109 392 darab szabadalmi leírással gazdagodott.

A Könyvtári Igazgatóság feladata a közeljövőben a kereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványok felkutatása és beszerzése.

X

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ könyv olvasótermét 31 538, folyóiratolvasótermét 21 071, szabadalmi tárának olvasótermét 3908 olvasó vette igénybe. A helyben olvasók 147 087 könyvet, folyóiratot illetve fordítást olvastak. A kölcsönzők száma a félévben 32 921 fő volt, akik 82 296 könyvtári egységet kölcsönöztek. A helyben olvasók és kölcsönzők együttes száma 1964 első félévében 89 500 volt, míg a helyben olvasott és kölcsönzött állományegységek száma 209 383, 64 %-kal több mint az elmúlt év hasonló időszakában.

Az 1963 augusztus 1-én kelt 63-796.számú francia rendelet a fonografikus művekre /hangfelvételekre/ is kiterjeszti az 1943 június 21-i kötelességi törvény hatályát. E törvény első, a kötelességi példány beszerzési módját módosító szakaszának a hangfelvételekre való alkalmazása értelmében minden szétosztás, bérbeadás vagy reprodukció útján nyilvános forgalomba kerülő hangfelvétel alávetendő a kötelességi példány beszerzési módját módosító szakaszának. Fonografikus mű /hangfelvétel/ alatt értendő mindenféle hangfelvétel, bármilyen anyagra történt és bármilyen technikával készült is.

A kötelességi példányt a Phonotheque Nationale-nak /Nemzeti Hanglezetárnak/ kell beszerzési módját módosító szakaszának a hangfelvételekre való alkalmazása értelmében minden szétosztás, bérbeadás vagy reprodukció útján nyilvános forgalomba kerülő hangfelvétel alávetendő a kötelességi példány beszerzési módját módosító szakaszának. Fonografikus mű /hangfelvétel/ alatt értendő mindenféle hangfelvétel, bármilyen anyagra történt és bármilyen technikával készült is.

/Journal Officiel. 7283. 1963. 2.sz. 68-89.p./
/Bulletin Bibliographique France, 1964. 2.sz. 68-69.p./

Az audió-vizuális eszközök, módszerek és ezek alkalmazása iránt a műszaki szemléltető oktatás és ismeretterjesztés területén is egyre fokozódik az érdeklődés. Ennek kielégítésére az OMRDK "AUDIO-VIZUÁLIS TECHNIKAI ÉS MÓDSZERTANI KÖZLEMÉNYEK" címmel új kiadványsorozatot indít, melynek keretében az alábbi füzetek kiadását tervezi a következő hónapokban:

A film a műszaki és természettudományi felsőfoku oktatásban Szakirodalmi tájékoztató I.

Az audio-vizuális technika alkalmazása Franciaországban
Cikkgyűjtemény az audio-vizuális technika tárgyköréből.

Az esetleges változtatás jogát az OMKDK fenntartja. A kiadványok összesen 40,- Ft előfizetési árban megrendelhetők az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Módszertani Osztályán /Budapest, VIII. Muzeum-u.17./

□

Az OMKDK és a Könyvtártudományi és Módszertani Központ közös kiadásában megjelent az "Arbeitsblätter für Betriebliches Informationswesen" repertórium. A Német Szövetségi Köztársaságban működő Arbeitsgemeinschaft für Betriebliches Informationswesen /Vállalati Tájékoztatásügyi Munkabizottság/ 1959-ben kezdte meg e módszertani körlevél-sorozatának kiadását. A félévenként átlag 10 számban, számonként 4-8 oldal terjedelemben megjelenő Utmutatók a dokumentációs munka gyakorlati kérdéseit tárgyalják, a legkülönbözőbb szakemberek tollából. Az egyes Utmutatók anyaga jól tagolt, könnyen áttekinthető, tömören szövegezett, a témára vonatkozó legfontosabb dokumentumok bibliográfiai adataival kiegészítve. Az egyes utmutatókat az Egyetemes Tizedes Osztályozás jelzeteivel jelölik, és így az egyes körlevelek szakcsoportok szerint is tárolhatók.

Az 1962 végéig megjelent 106 Utmutatót összefoglaló bibliográfia a magyar dokumentalisták és szakkönyvtárosok részére tárja fel ezt az értékes anyagot, amelynek egyes füzetei a magyarországi munkában is jól hasznosíthatók. 1963-tól az egyes Utmutatókat folyamatosan regisztrálja a KMK Könyvtári és Dokumentációs Szakirodalom c. bibliográfiája.

□

Megjelent "Az Autóközlekedési Tudományos Kutató Intézet könyvtára mikrofilm szakkatalógusa" /Bp. 1964. ATUKI, 107 p./. Az ETO szakrendjében felsorolt mikrofilmek elsősorban a nehezen beszerezhető, vagy eredetiben beszerezhetetlen külföldi dokumentumokról /kormányzati, egyesületi jelentések, tudományos előadások/ készültek. A kiadvány felsorolja a dokumentumok címét eredeti nyelven és magyar nyelven is a rendelkezésre álló egyéb adatokkal együtt. A mikrofilmet a könyvtárban rendelkezésre álló Zeiss-Dokumátor leolvasó készülékkel együtt az Intézet minden dolgozója, az igazgatóság engedélyével a KPM tárca minden irányító szerve és vállalata, valamint más tárcákhoz tartozó intézmények és vállalatok dolgozói használhatják.

□

1964 október 19-november 5 között idén is megrendezik a Műszaki Könyvnapokat a Kiadói Főigazgatóság, a kiadó vállalatok, az ÁKV és az OMKDK közreműködésével. Az ünnepélyes megnyitó tervezett időpontja október 17, helye a MTESZ kupolacsarnoka.

Augusztus 8-11. között az OMFB támogatásával az Association Internationale du Cinéma Scientifique Magyar Nemzeti Bizottságának meghívására Magyarországon tartózkodott az AICS Oktató Szekciójának vezetője, W.HORTSCHANSZKY, valamint G.SCHUBERT /NDK/ és az AICS Műszaki Állandó Munkacsoportjának vezetőségi tagja, A.HUGHES. A tárgyalások témája az együttműködés megvitatása, valamint a Nemzetközi Műszaki és Alaptudományi Film Tájékoztató Központ és az AICS kapcsolatának megbeszélése.

Julius hónapban tartották az OMKDK két és fél éves könyvtárosképző szaktanfolyama I. és II. éves hallgatóinak félévi írásbeli és szóbeli vizsgáit. Az eredmények a következők:

	I.évf.	II.évf.
Kitűnő	7 fő	3 fő
jeles	6 "	9 "
jó	28 "	26 "
közepes	2 "	1 "
elégséges	-	-
elégtelen	2 "	1 "
összesen:	45 fő	40 fő

A könyvtárosképzés elvi alapjait vitatták meg a Chicago-i Egyetem Könyvtáros-Főiskolája 1964 július 6-8-án tartott 29. konferenciáján. Az utóbbi években egyre több módosító indítvány hangzott el a könyvtárosképzés eddigi formáival kapcsolatban s azért van szükség az elvi alapok tisztázására.

/Scientific Information Notes, 1964. 2.sz.8-9.p./

